

soprattutto quella lingua e quella cultura che ha lasciato dietro di sé ma che non ha perso quel mondo di credenze, quella conoscenza storica contraddittoria che completano l'identità del poeta italiano con la ricostruzione del ricordo fin qui frammentario del bambino ungherese. Può così ricostruire completamente e in maniera irrevocabile se stesso e liberare la frase finora impronunciabile: «io sono questo». Nonostante il riferimento epico e la costruzione poetica che molto affida alla forma, l'opera è particolarmente lirica: analizza con grande forza poetica il tema eterno della lirica, la domanda «chi sono io», una domanda complessa, composta, esemplificata tuttavia con la forza della lingua attraverso strutture intellettuali senza risparmiare, nella vastità dell'opera e dei ricordi, se stesso o il lettore.

La *Transilvania Liberata*, che per una sovrapposizione onirico-poetica abbiamo tradotto come *La polvere d'oro della Transilvania* (chi non ricorda il famoso romanzo di Jókai?), non si presta ad alcun tipo di lettura politica in nessuna pagina. Non c'è ragione alcuna di offendersi o di sospirare, neanche per un irredentista. La mitologia transilvanica nell'identità storica e culturale ungherese è un elemento così decisivo che un solo popolo condensa in sé una gran quantità di cose; lo è soprattutto nel caso presente, nel ricordo doloroso di una

örzött trauma valószínűleg költészetét érlelő tényre vált, amely tematikusan sohasem jelent meg lírájában, ám éppen annak jellegzetességét, az olasz poézis gazdag színterében is feltűnő sajátosságát minden bizonnyal alapvetően, mélyen és titkosan formálta. Egy, a saját szellemével, képzeletével és nyelvművelő erejével dolgozó költő sohasem függetlenítheti magát a testébe ködölt zsigeri mechanizmusoktól, az emlékektől, a személyiségnek a mélyben megbújó zárványaitól.

Nagyszámú megjelent verseskötve, prózái és tanulmánykötete ellenére van egy nagyszabású műve Tomaso Keménynek, amely hosszú ideig sem Olaszországban, sem Magyarországon nem látott napvilágot. Ez az eposzi formában megírt, onirikus mű Kemény Tamás talán legmélyebben lírai alkotása, amely a hatalmas Tasso-i eposz, a *Gerusalemme Liberata* mintájára a „*La Transilvania Liberata*” címet kapta. A Szentföld felszabadítása a reneszánsz és barokk olasz epika visszatérő, nagyívű témája, epikai locus communis-a (közhelye), amelynek sohasem Jeruzsálem és a Szentföld tényleges, a kereszties hadjáratokra visszanyúló katonai meghódítása vagy annak kísérlete, politikai sorsának vitatása adta időszínpontját – hanem a hősiesség, a lovagiaság, a nemes erények, az ellenféllel ápolt, a halál közcakatán túl is bajtársi, nemes viszony, természetesen a keresztbe-kasul szövődő szerelem (amely a sors szeszélye szerint az egymással szemben álló feleket sem kiméli meg egymástól), általában az erények kölcsönös megbecsülése képezte költői és szellemi értelmét. Megjelenik persze ezen alkotásokban az is, ami mindezzel szemben áll: a cselszövés, a csalás, a nemtelenség, a gyávaság – de mindezek fölött mégis és elsősorban az ember erkölcsi ereje marad mintaadó.

Ez a ma már archaikusnak tekinthető költői alapforma adja a kihívást és a formai kiindulópontot Kemény számára, hogy a nyelvi képzelet eszközeivel végre mélyen, átfogóan és kíméletlenül szembenézzen saját önanonosságának problémájával, személyiségének mélyéről felkutatva emlékképeit, sorsának furcsa, olykor értelmezhetetlen töredékeit, s mindezen keresztül azt az elvesztett, de nem elvesztett nyelvet és kultúrát, hiedelemvilágot, ellenmondások történémi tudatot, amely az olasz költő identitását a magyar gyermek mindaddig töredékes emlékezetének rekonstruálásával egészíti ki. Így teszi visszavonhatatlan egésszé önmagát, és sóhajta ki az eddig kimondatlan mondatot: „ez vagyok én”. Eposzi hivatkozása és annak külső formájára támaszkodó költői felépítése ellenére ezért is hihetetlenül lírai ez a mű: mert a líra örök téméjét, a „ki vagyok én” kérdését boncolgatja nagy költői erővel, bonyolult, összetett, de a nyelv erejével világossá tett szellemi szerkezetben, az alkotás és az emlékezés rengetegében nem kimélve sem önmagát, sem olvasóját.

A *Transilvania Liberatának*, amelyet éppen az onirikus költői áthallás miatt fordítottam az „*Erdély aranypora*” főcímmel (ki ne emlékszik a híres Jókai-regényre?), semmi köze semmifajta politikai olvasathoz semmilyen oldalon. Ok sem megsértődni, sem irredentaként felsóhajtani nincsen. Az Erdély-mitologéma a magyar történelmi és kulturális identitás egyik olyan meghatározó eleme, amely sok mindent magába sűrít egy olyan nép, és így – és főleg jelen esetben – egy olyan ember fájdalmas emlékezetében, amely és aki valamit, valamikor, valamiért elvesztett, ami

Tomaso Kemény, the illustrious poet and scholar in the field of English Literature, was born in 1939 in Budapest but history made him emigrate with his family. After many years, the trauma of his rudely curtailed childhood is still present in the poet's soul strongly influencing the poems and prose. In the case of the prose, Kemény's powerful, dreamlike work written in the form of epos *Transilvania Liberata* Tomaso Kemény, the illustrious poet and scholar in the field of English Literature, was born in 1939 in Budapest but history made him emigrate with his family. After many years, the trauma of his rudely curtailed childhood is still present in the poet's soul strongly influencing the poems and prose. In the case of the prose, Kemény's powerful, dreamlike work written in the form of epos *Transilvania Liberata* has come out in Italy and in Hungary: in this work, the author analyzes the question of "Who am I" without ever falling into superficial political considerations while nevertheless retaining the links to his harsh destiny of exiled childhood. *Transilvania Liberata* is a journey in quest of his own "I", his own lost community, his own past and his own intellectual present. Kemény's work, now available both in Italian and Hungarian, is simultaneously an integral part of both Italian and Hungarian literature.